

رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

این سخن کی شعر باشد ای پسر
این همه ذکر است آیات و خبر

عشق نامہ

از

مترجم الشعراء شہنشاہ عشق، شاعر معروف زبان ہندوستان آخر الزمان، مخیر پاکستان

حضرت سچل سوامی مست

مترجمہ

قاضی علی اکبر درازی

دفعہ اول ————— نومبر ۱۹۶۲ء ————— ہر ہزار

دفعہ دوم ————— جون ۱۹۷۵ء ————— تین سو

دفعہ تیسوا ————— اپریل ۱۹۷۹ء ————— اڑھائی سو

قیمت ۱۔ ۵۰۔ ۲ روپیہ

حق واسطہ قائل

عشق نامه

۱. آن خدا از عشق آدم آفرید تا مخلوقات او را برگزید
۲. آن خدا او را امانت عشق داد و نهادش بر اسرار نهاد
۳. خانه آدم را بخود آباد کرد بیچگونگی با چگونگی اسرار کرد
۴. راست میگویم ولی گرد و عیان آنکه هست اسرار در باطن نهان
۵. هست آن آدم کجا عالم کجا آن خدا موجود باشد جا بجا
۶. خلق الاشیا دان و نه و عینها ره دویی را سر بسر تو کن رها
۷. آفرید خلق را خود آن خداست کل شیء او دود استن سبتا
۸. آن خدا در نام انسان آمده تا پوشش انسان همان آمده
۹. شاه اعظم دلق آدم پوش کرد آن شراب اندر صراحی جوش کرد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عشق نامہ (سنڌي ترجمہ)

- ۱۔ خدا تعالیٰ عشق مبین آدم کي پيدا ڪيو جنهن ڪري هن کي اشرف المخلوقات پڻايو.
- ۲۔ خدا تعالیٰ هن کي عشق جي امانت عطا فرمائي پر هن ۾ پنهنجا سمورا محفقي راز سمايا.
- ۳۔ آدم جي گهر کي پاڻ سان آباد ڪيائين۔ بي مثال کي مثال ۾ آندائين۔
- ۴۔ اگرچہ هنجائڪل ۾ مخفي راز ظاهر به ٿي پون۔ تب مان پئج چونڊس۔
- ۵۔ سو آدم ڪٿي آيا؟ دنيا ڪٿي آيا؟ مگر خدا ئي هر هنڌ موجود آهي۔
- ۶۔ "خَلَقَ الْأَشْيَاءَ وَهُوَ عِنْدَهَا" معنیٰ الله جي خلق جون اکيون آهن۔ تون ايها معق مجھ ۾ پيا ٿي جي رستي کي ڇڏي ڏي۔
- ۷۔ خلق کي پيدا ڪيائين سو خود آهي۔ کُل شَيْءٌ حَيْثُ "معنیٰ الله سڀ شئي ۾ سمايل آهي۔ تنهنڪري ۾ سمجهڻ غلطي آهي۔
- ۸۔ الله انسان جو نالو ٿي آيو آهي۔ رحمان، انسان جو پوش ۽ ڪيو آهي۔
- ۹۔ انهي شاهنشاہ آدم جو پوش ۽ ڪيو آهي۔ صراحي جي اندر شراب جوش ڪيو آهي۔

۱۰. هر چه هست آن هست غیر از آن
۱۱. آن محمد بادشاه و دو جهان
۱۲. آن محمد آن احد و آن تو یک
۱۳. از محمد شد عیان اسرارها
۱۴. آن محمد آن علی باشد یکی
۱۵. آن ابو بکر و عمر عثمان علی
۱۶. عشق نامه نام شد این نامه
۱۷. چند ایات نوشت از عشق او
۱۸. تا گمان در دست ما آمد قلم
۱۹. بچنان اندر دلم دریا روان
۲۰. از زیانم بشتوی این شهیدان
۲۱. تاج شاه عشق بر سر آدم است
۲۲. فی از من ایما فی گفتارها
۲۳. از کجای این می شود اسرار عیان
- نمی در گراوست عیان نهان
- این بر اسرار زو گشته عیان
- یک لوان یک لوانی نه شک
- گفت آن انا احمد بلا هم بارها
- اندر این راه آری تو شکی
- یک بین باشند یکدل بری
- گشت فرمان از خدا این جمله
- تا که خواص هم خواند نامه نو
- بر کواعد شد روان بر از ازم
- گشت پیداموح با موح گران
- میکند اسرار عشقش اعیان
- تا که از آدم جمله روشن عالم است
- از کجای آیند این اسرارها
- آنکه هست او میکند عیان بیان

۱۰. جيڪي به آهي هو پاڻ آهي تو غير نه سمجه. ظاهر ۽ باطن هن کان سواءِ ٻيو ڪونه آهي.
۱۱. محمد صلعم ٻنهي جهان جو بادشاه آهي. الله جاسپ راز رموز هن منجهان ظاهر ٿيا.
۱۲. الله ۽ محمد صلعم کي تون هڪ سمجه. هو ٻي هڪ آهن، ان ۾ ڪوشڪ نه آڻ.
۱۳. محمد صلعم کان ايهي راز ۽ اسرار شروع ٿيا. جو هن پاڻ فرمايو آهي "اذا احد بلا ميم" معنيٰ مان بلا ميم جي احد آهيان يعني احد آهيان.
۱۴. محمد صلعم ۽ علي پاڻ ۾ هڪ آهن. انهيءَ ڳالهه ۾ تون ڪوشڪ نه سمجه.
۱۵. ابوبڪر، عمر، عثمان ۽ علي انهن کي هڪ ڪري ڏس، هو پاڻ ۾ سڀ ڪڍل ڏو آهن.
۱۶. هن نامه جو نالو عشق نامه آهي. ان لاءِ مون کي الله وٽان حڪم آيل آهي.
۱۷. ڪجهه بيت مان هنجي عشق جي غلبه کان لڪائڻو ته خاص عام هيءُ نئون نامون پڙهن.
۱۸. اوچتي مذهبي هت ۾ قلم اچي ويو. ڪاغذ تي در جو احوال شروع ٿي ويو.
۱۹. مذهبي دل ۾ درياه پلجي پيو. درياه جي موج تي موج شروع ٿي ويئي.
۲۰. مذهبي زبان کان ايهو بيان شروع ٿي ويو جو مذهبي عشق جي اسرارن کي ظاهر ڪري ٿو.
۲۱. آدم تي عشق جو شاهي تاج عطا ٿيو. آدم کان سارو جهان روشن ٿيا.
۲۲. هيءُ نه منهنجا بيت آهن پر نه منهنجو گفتگي هي ته پوءِ هيءُ اسرار ڪٿان ظاهر ٿين ٿا؟
۲۳. هيءُ اسرار ڪٿان ٿا ظاهر ٿين؟ هيءُ جيڪي به آهي اهو هو پاڻ بيان ڪري ٿو.

۲۲. این بیان دید به عبرت آدم
 ۲۵. آنکه میگویم نمی دادم که گیت
 ۲۶. یا تم آگاهی از مولائی ما
 ۲۷. آدم خانه خدا تحقیق دان
 ۲۸. تویی او هست خود را گم کنی
 ۲۹. لیک آنه دولت دینی آید برین
 ۳۰. هر چه دانستن آتانی بقا است
 ۳۱. هر چه دانستن است او حیات بود
 ۳۲. هم دینی سمع دینی منطق بدان
 ۳۳. از دینی منطق شنو که کردم بیان
 ۳۴. تا که الا لسان بتری سردان
 ۳۵. آن که رانی علم است آگاه رو
 ۳۶. هم طلب ما هم جهولا کار است
 ۳۷. از طلب ما قتل کردن نفس خویش

بعد از عبرت بکرت آدم
 نکتها گوید که آن امر از چیت
 خواجه عبدالحق هادی رهنا
 ۲. که پاک ذات می سازد بیان
 خویش را در بحر وحدت افکنی
 هست حق واحد است اندرون
 در دانستن بود آن خداست
 آنچه آید در بیان کثرت بود
 هم دینی بیرونی میشی عیان
 میکنم اسرار حق را در عیان
 همه خلقت الخلق را کرده عیان
 هم چو مال علمون رمزی شو
 آگاهی یابی ازین فرموده است
 از جهولا بگذر از خویش پیش

۲۴. هي بيان ڏسي مان عبرت ۾ اچي ويو. عبرت کان پوءِ حيرت ۾ اچي ويو.
۲۵. هي جيڪي مان چوان ٿو تنهن جو چوندڙ ڪير آهي؟ هي چيل نڪتر ڪهڙو اسرار آهي؟
۲۶. انهن رازن جي سموري خبر مان پنهنجي مرشد عبدالحق کان معلوم ڪئي آهي.
۲۷. تون پڪ سمجه ته انسان الله جو گهر آهي. اهو بيان اها پاڪ ذات ظاهر ڪري ٿي.
۲۸. تون آئين ٿي ڪونه. جيڪي آهي سو هو آهي. تون پاڻ کي گم ڪري پال کي وحدت جي بحر ۾ اچي ڇڏ.

۲۹. ٻن ڇهن مان جيڪي نڪري ٿو ساڻيائي آهي مگر اندر مٿي ۽ هيڪڙائي آهي.
۳۰. جيڪي ٻه سمجه ۾ اچي ٿو ساڻي بقاء آهي. جيڪي سمجه کان ٻاهر آهي سو خدا آهي.
۳۱. جيڪي سمجه ۾ اچي ٿو سا وحدت آهي جنهن جو ظاهري بيان ڪجي ٿو سا ڪثرت آهي.
۳۲. حديث شريف ۾ آيل ته هومون سان گڏ ٻڌي ٿو، ڳالهائي ٿو، ڏسي ٿو ۽ ملي ٿو تون اهو قول سمجه.

۳۳. انهيءَ گڏ ڳالهائيندڙ جي طرف کان ٻڌ جو مان بيان ڪيان ٿو ۽ الله جا اسرار ظاهر ڪيان ٿو.

۳۴. حديث قديمي ۾ آيل آهي ته "أَلُلسَانُ سِرِّي وَأَنَا سِرُّهُ" معنيٰ انسان الله جو گهجه آهي ۽ الله انسان جو گهجه آهي. اهو قول تون سمجه. ساري مخلوق جي اصل پيدائش کي ٻڌو ڪيائين.

۳۵. "إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ" هي قرآن پاڪ جي آيت آهي جنهن ۾ الله پاڪ ملائڪي کي فرمايو آهي ته جيڪا مون کي خبر آهي سا اوهان کي نه آهي. سر مست ٿو فرمايو ته اها رمزون کي معلوم آهي جنهن جي اوهان کي خبر نه آهي.

۳۶. ظلم ڪرڻ ۽ جهل ڪرڻ سندس ڪم آهي تون هنهي انهيءَ فرموده منجهان واقف ٿي.
۳۷. ظلم ما جي مراد آهي پنهنجي نفس کي مارڻ. جهول جي مراد آهي پاڻ کي وسارڻ.

الف آن لقیابی است که این حیرت است

۳۸. بچنان قالوبی ازو گفته است

۳۹. داد آدم را چو سر "لم یکن"

۴۰. آن خدا بخشد او را شوق عشق

۴۱. سو آتش عشق آدم را بداد

۴۲. بالیقین آن هست آدم نور پاک

۴۳. آنکه آدم هست سیال از فلک

۴۴. کرسی زردان این آدم بود

۴۵. گشت از آدم دان که اسرار عیان

۴۶. هست آدم در دو عالم سرفراز

۴۷. هست آن تر معانی متر دان

۴۸. تا که آن معبود عالم آدم است

۴۹. عشق در آدم آمد در کشود

۵۰. عشق معشاقان را حیران نمود

عشق سر است برکم گفته است

هر و حرف از عشق سدا گشته است

حکم او را خدا شد "کن فیکن"

آن تعالی داد او را ذوق عشق

آنکه سر لا امکان در روی نهان

تا فیکن تو نگاه سوئی خاک

داد بجهت آن زمان او را ملک

چونک از آدم همه عالم بود

سر بر پیداشدند و محبت آن

هست آنجا و هم اینجا شاه مبارز

هست آن جنات اکبرای جوان

آدم او مقصود جمله عالم است

سر موی اندران پیدامود

سالکان را این سرگردان نمود

۳۲. هوبقا آهي تون حيرت نه ڪر. الله عشق منجهان روحن کان پڇيو مان اوهان

جواب آهيان ؟

۳۳. روحن جواب ڏنو هاڻو. ايهي لفظ هن پاڻ چيا آهن. ايهي ٻئي سوال جواب
عشق منجهان پيدا ٿيل آهن.

۳۴. انسان کي نه ٿيڻ وارو ڪر سونپيو ويو آهي ۽ هن کي حڪم ٿيو ته ٽي پٽ ۽ هون ٽي ويو.

۳۵. الله هن کي عشق جو شوق بخشو. الله هن کي عشق جو ذوق عطا ڪيو.

۳۶. الله آدم ۾ عشق جي باه پيدا ڪئي ۽ هن ۾ لامڪان جا گجه سڙي ڇڏيا.

۳۷. تون يقين رک آدم نور پاڪ آهي ۽ تون هن کي مٿي جي پيدائش نه سمجه.

۳۸. آدم ساري آسمان جو سردار آهي جنهن ڪري هن کي ملائڪن سجدو ڪيو.

۳۹. آدم الله جي ڪرسي آهي. آدم منجهان سارو عالم پيدا ٿيو.

۴۰. آدم منجهان سمورالڪل اسرار پيدا ٿيا. آدم منجهان سمورالڪل راز ظاهر ٿيا.

۴۱. آدم ٻنهي جهانن ۾ سرفراز ٿيو. آدم ٻنهي جهانن جو سرنار ٿيو.

۴۲. آدم الله جو گجه آهي. آدم جنت جو مالڪ آهي.

۴۳. تنهنڪري ساري ڪائنات جو معبود و عبادت جي لائق آدم آهي. ساري

ڪائنات جو مقصد آدم آهي.

۴۴. عشق آدم ۾ پراڻي هن جو درڪو ليونجھنڪري الله جا گجه هن منجهان ظاهر ٿيا.

۴۵. عشق عاشقن کي حيران ڪري ٿو. عشق سالڪن کي پرلپشان ڪري ٿو.

عشق از من بیانی "لعره زرد
 مفتیان قاضیان ایران کند
 هم ادب گفت تو هم خیر نیز
 آمد از آنجا درین جا آمد
 نعل و مانده بر آفتاب
 روشنی آن نعل باشد کاینجا
 آفتاب ماه سرگردان او
 کرد پرواز بسوی عرش ان
 پس به کرسی دید او را و سستی
 پس بنحاک آمده و آن محنت
 هم از آن جانی سوئی جنت
 غیر محنت دیگری چیزی ندید
 کرد پیر این مشت خاک را زرد
 فرق اندر آن میان منج و شیطا

۵. عشق آتش و دو عالم افکند
 ۵. عشق آید مسجد ویران کند
 ۵. عشق آید عقل گیرد ره گریز
 ۵. بر فلک آن بود عشق میدید
 ۵. می دید آنجا سمندش بجزان
 ۵. اینک روشن تر بیتی آفتاب
 ۵. چرخ دایم چرخ داده عشق او
 ۵. شاهسپار عشق چون از لامکان
 ۵. دید آن بر عرش عالی عظمتی
 ۶. چون به جنت آمده نعمت بدید
 ۶. پس زید بر فلک قوت بدید
 ۶. چون از آنجا آمده اینجا رسید
 ۶. دید محنت اندر اینجا جانی کرد
 ۶. محنت هم محنت صورت خط است

۵۱. عشق ٻنهي جهانن ۾ باهه پاري ڏني. عشق جي غلبه کان رسول پاڪ فرمايو "من راني
فقد راء الحق" معنيٰ جنهن منهنجو ديدار ڪيو تنهن لاءِ جو ديدار ڪيو.
۵۲. عشق مهديءَ مندر کي ويران ڪريو. قاضين ۽ مفتين کي حيران ڪريو.
۵۳. عشق جي اچڻ سان عقل پيچي وڃي ٿو ۽ عشق ادب کي پڻ تڙي ڪڍي ٿو.
۵۴. پهريان عشق آسمان تي ٿي ۽ وريو پوءِ عرش تان لهي اچي زمين تي سڪونت ڪئي.
۵۵. ڪنهن وقت منهنجو گهوڙو اتي پيا ۽ وريو. هن جي گهوڙي ٻوٽل آسمان جي
چوٽي تي رهجي ويو.
۵۶. هي جو سج روشن ڏسي ٿو ايهار وڌي هن کي هن جي نل کان ميل ٿي.
۵۷. عشق آسمان کي چڪر ۾ آندو. سج ۽ چنڊ عشق جي غلبه کان ڊوڙندا رهن ٿا.
۵۸. عشق جوشهيزا پهريان لامڪان کان پرواز ڪري آسمان جي طرف آيو.
۵۹. آسمان تي هن پنهنجو عالي شان ڏٺو ۽ عرش جي ڪرسي به هن کي تنگ نظر اچڻ لڳي.
۶۰. آسمان تي ويو ته اتي پنهنجو اعليٰ شان ڏٺائين تنهن کان پوءِ هو جنت ڏانهن ويو.
۶۱. جڏهن عشق جنت ۾ گهريو ته هن کي اتي نهٺون ڏسڻ ۾ آيون. اُتي محنتون ۽
رياضتون نه ڏسي هن هن دنيا ڏانهن رخ ڪيو.
۶۲. جڏهن اُتان هتي آيو ته هن محنت کان سواءِ هت بيوکجهه نه ڏٺو.
۶۳. اُهي محنتون ڏسي ڪري هن هت واسو ڪيو. پوءِ هن جهان خاڪي
کي هن درosan ۾ ڀرپور ڪري ڇڏيو.
۶۴. محنت ۽ محبت ساڳي شڪل جا لفظ آهن. مگر ان ۾ درياهه جي موج ۽
درياهه جي ڪناري جيتر و تفاوت آهي.

۶۵. صد سلاطین را که محزون میکند
 ۶۶. عالمان و قاضیان مفتیان
 ۶۷. هر کجا آن شاه عشق خیمه زد
 ۶۸. عقل را آنجا نه جانی رفتن است
 ۶۹. نیست طاعت عقل اگر آنجا رود
 ۷۰. نزد شاه عشق شد بیچاره عقل
 ۷۱. عشق شاه است و عقل دربان او
 ۷۲. عشق می باشد همه آگاه راز
 ۷۳. عشق را تحقیق بی صورت نگر
 ۷۴. هر چه باشد عشق باشد تو بدان
 ۷۵. عشق میدارد بدان عالی مقام
 ۷۶. ای لیسر جز عشق دیگر راه نیست
 ۷۷. عشق شاه بر همه غالب بود
 ۷۸. آن کسی را عشق روی خود نمود
 ۷۹. دستان محزون مفتون میکند
 ۸۰. صد فلایان میشود محزون آن
 ۸۱. هر کسی را زیر فرمان آورد
 ۸۲. هم زایمان کشد دین گشتن است
 ۸۳. شهباز عشق بالای می پرد
 ۸۴. عقل را با غمزه می سازد قتل
 ۸۵. این سپاهی یک بود سلطان او
 ۸۶. عشق اندر هر دو عالم شاهباز
 ۸۷. عشق ذات حق بدانی ای لیسر
 ۸۸. بگذری یکبارگی از خاک و گمان
 ۸۹. عشق باشد تا که فی الاکوان انام
 ۹۰. عشق سلطان است دیگر شاه نیست
 ۹۱. قدر آن دانند که او طالب بود
 ۹۲. تا ز دین اسلام او را در بود

۶۵۔ عشق سون باد شاهن کي مجنون ٻڌي ٿو چڙهي پر انهن کي مجنون پر مفتون
ٻڌائي ٿو چڙهي ۔

۶۶۔ عالمن قاضين مفتين پر ملن سون کي هو مجنون ٻڌائي ٿو چڙهي

۶۷۔ جنهن جاء تي عشق سلطان منزل ڪري اچي ڪري ٿو ته هر ڪنهن کي
پنهجي وزير تابع ٻڌي ٿو چڙهي ٿو ۔

۶۸۔ عقل کي اُتي پهچڻ جي جاءِ ناهي پر پڻ ايمان مذهب دين کان ٿر ٿو ٽوڙي ۔

۶۹۔ عقل کي طاقت نه آهي جو انهيءَ جاء تي پهچي سگهي جتي عشق جو شاهه اڏامي ٿو ۔

۷۰۔ عشق بادشاهه اڳيان عقل نما ٿو ٿي بيهي ٿو عشق غري سان عقل کي قتل ڪري ٿو ۔

۷۱۔ عشق بادشاهه آهي عقل منجي اڳيان دربان آهي ۔ عقل سپاهي آهي عشق بادشاهه آهي ۔

۷۲۔ عشق سموري راز کان واقف ڪري ٿو ۔ عشق بهي جهان پر شهساز آهي ۔

۷۳۔ عشق کي تحقيق تون بي صورت سمجه ۔ اي پت عشق کي تون ذات حق ڪري سمجه ۔

۷۴۔ جيڪي به آهي سو سمجه ته اهو عشق آهي ۔ ان پر ڪوبه شڪ ڪي گمان نه آهي ۔

۷۵۔ عشق جو اعليٰ مقام آهي ۔ عشق ئي آهي جو انسان کي اعليٰ ٻڌائي ٿو ۔

۷۶۔ اي پت عشق کي انوار بي ڪارا ڪانهي ۔ عشق بادشاهه آهي ٻيو ڪو بادشاهه ڪو نه آهي ۔

۷۷۔ عشق بادشاهه آهي جو هر ڪنهن تي غالب پوي ٿو ۔ مگر ان جو قدر ان کي هوندو

جو هن جو طالب آهي ۔

۷۸۔ جنهن شخص کي عشق اچي منهن ڏيکاريندو تنهن کي دين اسلام کان ڇڏائي ڇڏيو ۔

۷۹. عشق جسم جان را سازد فنا
 از فنامی آرد سونی بقدر
 ۸۰. عشق را دانی که او باشد خوب
 اختیاری نیست نبود در کس
 ۸۱. عشق دریائی است بی پایان
 موج اندر موج آرد بیکران
 ۸۲. عشق آن از مطن آگاهی دهد
 که گدایان را شهنشاهی دهد
 ۸۳. جسم جان دل فنا سازد جگر
 عشق چون آتش بوسه آن تر
 ۸۴. عشق را دانی که شعله آتش است
 در دل پروانه آتش چه خوش است
 ۸۵. عقل گوید در راه روز خوان
 عشق گوید این همه باشد زبان
 ۸۶. عقل گوید طاعت تقوی بکن
 عشق گوید خویش را سوا بکن
 ۸۷. عقل گوید فی کزاری وردا
 عشق گوید باز گیری دود را
 ۸۸. عقل می گوید بباش در نیاز
 عشق می گوید بباش بی نیاز
 ۸۹. عقل گوید پارچه پیری بپوش
 عشق گوید آن همه بخیالی فروش
 ۹۰. عقل گوید سمیه کن روزه و نماز
 عشق گوید آگاهی یابی ز راز
 ۹۱. عقل گوید جامه پوش ز زر
 عشق گوید خاک باران کن لبر
 ۹۲. عقل گوید از ملامت دور باش
 عشق گوید بلخ مشهور باش

۸۶. عشق جسم ۽ جان کي فنا ڪري ٿو ۽ انهيءَ فاني منهنجيان بچائي پهچائي ٿو.
۸۷. عشق سمجه ته الله جي خاص ذات آهي. جا محنت ڪرڻ سان نصيب نٿي سگهي.
۸۸. عشق بي انت درياءُ آهي ان ۾ بي انت چوليون آهن.
۸۹. عشق پيٽ جي آگاهي ڏئي ٿو ۽ عشق ڪڏهن پنيو کي به بادشاهه بڻائي ٿو.
۹۰. عشق جسم جان ۽ جگر کي فنا ڪري ٿو. عشق ساڙيندڙ باهه آهي.
۹۱. عشق سمجه ته باهه جو شعلو آهي. پروانو دلير بالا کان ڪوڙو نه خوش آهي.
۹۲. عقل ٿو چوي ته روزانه ورد وظيفه ڪندو رلا. عشق چوي ٿو ته اهو سڀ زيان آهي.
۹۳. عقل چوي ٿو ته عبادت ۽ پرهيزگاري ڪر. عشق چوي ٿو ته پاڻ کي بدنام ڪر.
۹۴. عقل چوي ٿو ته ورد وظيفه کي نه ڇڏ. عشق چوي ٿو ته درد هٿ ڪر.
۹۵. عقل چوي ٿو ته قون هميشه نياز ۾ رلا. عشق چوي ٿو ته سڀ کان بي نياز رلا.
۹۶. عقل چوي ٿو ته پيرن ۽ عالمن واري پوڻاڪ ڪر. عشق چوي ٿو ته اِيها
- پوڻاڪ وڪڻي ڇڏ.

۹۷. عقل چوي ٿو ته روزي نواز جي ڪوشش ڪر. عشق چوي ٿو ته راز جي حقيقت هٿ ڪر.
۹۸. عقل چوي ٿو ته قيمتي پوڻاڪ پهر. عشق چوي ٿو ته اُن تي مٽي جو مينهن وساء.
۹۹. عقل چوي ٿو ته علامت کان پاسو ڪر. عشق چوي ٿو ته مشهور ملحد ٿي.

۹۳. عقل گوید بخوانی صد کتاب

۹۴. عقل گوید گزینک و نام را

۹۵. عقل می گوید بر افکن نقاب

۹۶. عقل گوید سحر و سجاد دار

۹۷. عقل گوید از بدی پر میز کن

۹۸. عقل گوید با عروس خانه کن

۹۹. عقل گوید پارسائی کن بسی

۱۰۰. عقل گوید زاهد عابد پیاش

۱۰۱. عقل گوید علم خوانی ای سپر

۱۰۲. عقل گوید قصبی ملان پیاش

۱۰۳. عقل می گوید گفتن صبر کن

۱۰۴. عقل می گوید بیا اندر جوش

۱۰۵. عقل گوید خوشی را در بودان

۱۰۶. عقل می گوید بود مستی بیا

عشق گوید شغل کن و دو باب

عشق گوید بجای این خام را

عشق می گوید بر تن سوار حجاب

عشق گوید کن تیاری سوئی دا

عشق گوید نیک بد آئین کن

عشق گوید خانه را ویران کن

عشق گوید بنیوانی کن بسی

عشق گوید این جمال از دل تراش

عشق گوید محو سازی هر لبیر

عشق می گوید لا الّا پیاش

عشق گوید کوس جانی بزن

عشق میگوید می بنوش و مشو بوش

عشق گوید جمله انا بودان

عشق می گوید تو درستی بیا

۹۰. عقل چوي ٿو ته سو ڪتاب پڙهه. عشق چوي ٿو ته چنگ ۽ رباب ۾ مشغول رهه.

۹۱. عقل چوي ٿو ته تون ننگ ناموس کي وٺ. عشق چوي ته ننگ ناموس کي توڪ ڪر.

۹۲. عقل چوي ٿو ته منهن تي نقاب وجهه. عشق چوي ٿو ته انهيءَ حجاب کان ٻاهر نڪر.

۹۳. عقل چوي ٿو ته تسبيح ۾ مصلوحت ڪر. عشق چوي ٿو ته سوريءَ تي چڙهڻ جي

تياري ڪر.

۹۴. عقل چوي ٿو ته بدي کان پاسو ڪر. عشق چوي ٿو ته نيڪي بدي سڀ گڏ ڪري ڇڏ.

۹۵. عقل چوي ٿو ته گهر ۾ ڪنوار مهڏي وڃي ويهاره. عشق چوي ٿو ته گهر کي ويران ڪري ڇڏ.

۹۶. عقل چوي ٿو ته گهڻي پرهيزگاري ڪر. عشق چوي ٿو ته گهڻي سهڪڻي ڪر.

۱۰۰. عقل چوي ٿو ته عابد ۽ ناهد ٿي. عشق چوي ٿو ته اهو خيال دل منجهان ڪڍي ڇڏ.

۱۰۱. عقل چوي ٿو ته پت علم پڙهه. عشق چوي ٿو ته پاڻ ۾ سارو گم ٿي وڃ.

۱۰۲. عقل چوي ٿو ته قاضي ۽ ملاڻ ٿي. عشق چوي ٿو ته لاڏي ڇڏي لاڏ ٿي يعني

نفي کي ڇڏي اثبات هٿ ڪر.

۱۰۳. عقل چوي ٿو ته صبر ڪر. عشق چوي ٿو ته منهنوري لغو وهڻ.

۱۰۴. عقل چوي ٿو ته خاموشي ۾ گذار. عشق چوي ٿو ته شراب پي مست ٿي.

۱۰۵. عقل چوي ٿو ته پاڻ کي هٿ ۾ سمجهه. عشق چوي ٿو ته سڀ کي نابود سمجهه.

۱۰۶. عقل چوي ٿو ته پاڻ کي هستي ۾ آڻه. عشق چوي ٿو ته پاڻ کي مستي ۾ آڻه.

۱۰۷ عقل گوید جامه نیتان پیش
 ۱۰۸ عقل گوید دانه تسبیح شهر
 ۱۰۹ عقل گوید از جماعت میانه کن
 ۱۱۰ عقل گوید جامه شالی بیار
 ۱۱۱ عقل در جهان مشهور شو
 ۱۱۲ عقل گوید جمع کن صد درون
 ۱۱۳ عقل گوید رخلایق باش پر
 ۱۱۴ عقل گوید اندرون مسجد نشین
 ۱۱۵ عقل گوید کن طهارت بارها
 ۱۱۶ عقل گوید کن سوال و کن جواب
 ۱۱۷ عقل میگوید نرسد کونام باش
 ۱۱۸ عقل گوید جهان فرزانه شو
 ۱۱۹ عقل می گوید راه دینی بگیر
 ۱۲۰ عقل میدارد خبر داری از خود

عشق گوید زو شب بختی را بنوش
 عشق می گوید بیداری زمار
 عشق گوید در در آغاز کن
 عشق گوید حال احوال بیار
 عشق گوید از خلایق در شو
 عشق گوید بگریز از این آن
 عشق گوید رجبت شو اسیر
 عشق گوید و سونی منجا بین
 عشق گوید جسم جان اکن ریا
 عشق گوید پیش علم شو خراب
 عشق گوید در جهان ندامت باش
 عشق گوید عاشق و دیوانه شو
 عشق گوید راه مسکینی بگیر
 عشق دارد بچو بزاری از خود

۱۰۷. عقل چوي توتہ مفتي وارو لباس ڍڪ. - عشق چوي توتہ رات ڏينهن شراب پي.

۱۰۸. عقل چوي توتہ تسبيح جا داڙا ڳڻ. - عشق چوي توتہ جڻيو پاءُ.

۱۰۹. عقل چوي توتہ جماعت ٺاه. - عشق چوي توتہ دروڪي شروع ڪر.

۱۱۰. عقل چوي توتہ قيمتي پوشاڪ پاءُ. - عشق چوي توتہ حال کي حاصل ڪر.

۱۱۱. عقل چوي توتہ دنيا ۾ مشهور ٿي. - عشق چوي توتہ دنيا کان پاسو ڪر.

۱۱۲. عقل چوي توتہ سوين ماڻهون گڏ ڪر. - عشق چوي توتہ هن کي ڇڏي ڏي.

۱۱۳. عقل چوي توتہ خلق ۾ پير بڻج. - عشق چوي توتہ محبت جو قيدي بڻج.

۱۱۴. عقل چوي توتہ وڃي مسجد ۾ ويه. - عشق چوي توتہ وڃي ميخانه ۾ ويه.

۱۱۵. عقل چوي توتہ پاڪائي گهڻي ڪر. - عشق چوي توتہ جسم ۽ جان کي ڇڏي ڏي.

۱۱۶. عقل چوي توتہ سوال جواب ڪر. - عشق چوي توتہ عالم ۾ خراب ٿي.

۱۱۷. عقل چوي توتہ جهان ۾ نيڪ نام ٿي. - عشق چوي توتہ جهان ۾ بدنام ٿي.

۱۱۸. عقل چوي توتہ دنيا ۾ دانائي. - عشق چوي توتہ دنيا ۾ ديوانه ٿي.

۱۱۹. عقل چوي توتہ دين جو رستو وٺ. - عشق چوي توتہ مسڪيني جو رستو وٺ.

۱۲۰

۱۲۱. عقل پنهنجي خبرداري ٿوري. - عشق پاڻ کان پيڙاري ٿوري.

۱۲۲. عشق اسرارِ خدا پیرا ببرد
 ۱۲۳. عشق عشاقانِ ایران کند
 ۱۲۴. عشق سوزِ داینک ننگِ بوم را
 ۱۲۵. عشق سازِ دلی مع اللہ رعینا
 ۱۲۶. عشق شاه او کوسِ جانی زند
 ۱۲۷. عشق سازِ دصد و کانه خرا
 ۱۲۸. پیش سلطانِ عشق دیرِ خانقاه
 ۱۲۹. عقل می آرد دوی را در نگاه
 ۱۳۰. عقل اندر افحاری آمد
 ۱۳۱. عقل دارد هر خسانی جائیگاه
 ۱۳۲. عشق لغره دم انا الحق میزند
 ۱۳۳. بحرِ عشق موج در موج آورد
 ۱۳۴. عشق لغره لیس فی حبیب زند
 ۱۳۵. لو کشف آن عشق کرده سرعین
 ۱۳۶. عشق باشد با بلامتِ شهر

عشق شایانِ ابی شهید آورد
 سالکانِ این که سر دار کند
 عشق از دل می کشد آرم را
 عشق انا الحق بگوید هر زبان
 عشق غوغائی به عالم افکند
 عشق ساز و محو هر جمله کتاب
 هر دور او دارد در یک نگاه
 عشق فی التوحید دارد پایگاه
 عشق اندر افتقاری آمد
 عشق میدارد که عالی با نگاه
 عشق قلعه هستی را بشکند
 عشق اندر لامکان آورد
 عشق آن بی من مانی کند
 عشق آن انا احمد یلیم بیان
 عشق باشد در دوعالم بهر دور

۱۲۲. عشق الله جا اسرار اندر مريد اڪريو. عشق سيني کي مستان ڪريو.

۱۲۳. عشق عاشقن کي حيران ڪريو. ۽ سالڪن کي دس ته ڪئين سرگردان ڪريو.

۱۲۴. عشق ننگ و ناموس کي جلائي ڇڏي ٿو. عشق دل منجهان آرام ڪڍي ڇڏي ٿو.

۱۲۵. "لِي مَعَ اللَّهِ وَقْتًا" هي حضور پاڪ جو قول آهي جنهن ۾ فرمايل آهي ته وقت

بوقت الله مون سان ساڻ آهي. اهو قول عشق جي جذبه کان ظاهر ٿيل آهي

۽ عشق انا الحق جو لغرو هڻي ٿو.

۱۲۶. عشق بادشاهه آهي جو انا الحق جو لغرو هڻي ٿو. عشق ساري دنيا ۾ شور پيدا ڪريو.

۱۲۷. عشق سون دڪانن کي خراب ڪريو. عشق سيني ۾ ڪتابن کان آڄو ڪريو.

۱۲۸. عشق بادشاهه آهي جو مسجد ۾ مڙهي پنهنجي ڪنگاه سان ڏسي ٿو.

۱۲۹. عقل بياني جي نگاهه پيدا ڪريو. عشق هيڪڙائي ۾ پختور ڪري ٿو.

۱۳۰. عقل وڌائي پيدا ڪريو. عشق نيزاري پيدا ڪريو.

۱۳۱. عقل وارن جي جاءِ ڪڪائين آهي. عشق جي منزل اعلى آهي.

۱۳۲. عشق انا الحق جو لغرو بڻجي ٿو. عشق هڻي جي قلبي کي ڊاهي ٿو.

۱۳۳. عشق جو سهند چولين تي چولين هڻي ٿو. عشق لامڪان جو سپر ڪرائي ٿو.

۱۳۴. "ليس في حبي ما سوا الله" هي شيخ جنيد بغدادی جو قول آهي جنهن جو معنيٰ

آهي ته منهنجي حبي ۾ الله کان سواءِ ٻيو ڪجهه نه آهي. اهو لغرو

عشق هڻي ٿو ۽ عشق تون ۽ مان (خودي) کان ٻاهر ڪڍي ٿو.

۱۳۵. عشق "لوڪشف" جو راز ظاهر ڪريو. عشق "انا احمد بلاميم" بيان ڪريو.

"لوڪشف العطاء ما ازددت يقينا" هي حضرت علي جو قول آهي جنهن جو حاصل

مطلب آهي ته جيڪڏهن حجاب جو پرڏو هٽيو ته يقين زياده ٿيندو.

۱۳۶. عشق ملاقات ۾ مشهور ڪريو. عشق پنهنجي جهان جو فائدو ڏئي ٿو.

۱۳۷. عشق ساز و هر همه علم و عیان
 ۱۳۸. عشق جوهر جان را پیداکند
 ۱۳۹. عقل باشد عقب بنیاد و نوان
 ۱۴۰. عقل اندر خود پرستی آمده
 ۱۴۱. عقل دانی طالب دنیا شده
 ۱۴۲. عقل آن آباد ساز و خانه را
 ۱۴۳. عقل صورت با آرد و در نظر
 ۱۴۴. عقل صد پرده بینی که افکند
 ۱۴۵. عقل آید دم بدم اندر سجود
 ۱۴۶. عقل می خواهد سر فرازی بسی
 ۱۴۷. عقل می ساز و همه قیل و قال
 ۱۴۸. عقل در دورنگی آمدای پسر
 ۱۴۹. عقل را دانی که در تقلید شد
 ۱۵۰. عقل به نماید جمال جان و تن
 ۱۵۱. عقل به نماید تماشائی جهان
 ۱۵۲. عشق نامه روز جمعه شد تمام

آن عیان به عشق می ساز و بیان
 عشق تا بینا را بینا نکند
 عشق باشد بادشاه و دو جهان
 عشق اندر مست مستی آمده
 عشق از دنیا بیرون عقبا شده
 عشق بین خوش دارد ویرانه را
 عشق هر صورت کند گم سر بسر
 عشق صد پرده حجاب بشکند
 عشق می ساز و وفا فانی وجود
 عشق دارد آنکه بی نیازی بسی
 عشق آرد دم بدم احوال حال
 عشق یک رنگی نماید سر بسر
 عشق را خوانی که صد توحید شد
 عشق جان و تن را اگدا و سرشکر
 عشق برساند بذات جاودان
 ختم شد اکنون بگو تو والسلام

۱۳۷. عشق سڀ تي علم ظاهر ڪري ٿو. عشق انهي ظاهر جي علم جو بيان ڪري ٿو.
۱۳۸. عشق جان ۾ جوهر پيدا ڪري ٿو. عشق انسان کي روشني بخشي ٿو.
۱۳۹. عقل دنيا ڪيني ۽ جي پوستان ڊوڙائي ٿو. عشق انهي جهان جو بادشاهه بڻائي ٿو.
۱۴۰. عقل اندر ۾ وڌائي پيدا ڪري ٿو. عشق اندر ۾ مستي پيدا ڪري ٿو.
۱۴۱. عقل دنيا جو طالب بڻائي ٿو. عشق هن دنيا مان ڪڍي ٻي دنيا ۾ آڻي ٿو.
۱۴۲. عقل گهر کي آباد ڪري ٿو. عشق ويرانن ۾ خوش ٿئي ٿو.
۱۴۳. عقل سڀ صورت کي نظر ۾ آڻي ٿو. عشق سڀ صورت کي ڇڏي ٽوڙي ٿو.
۱۴۴. عقل سوڀڙو اوجهي ٿو. عشق سڀ پڙو اوجا جالا هي ڇڏي ٿو.
۱۴۵. عقل هر دم سجدو ڪري ٿو. عشق فاني وجود کي فنا ڪري ٿو.
۱۴۶. عقل چوي ٿو ته خوشنودي هجي. عشق چوي ٿو ته سڀ کان بي نياز هجي.
۱۴۷. عقل قیل قال پيدا ڪري ٿو. عشق دم بدم احوال حال آڻي ٿو.
۱۴۸. عقل دورنگي يعني ٻيائي آڻي ٿو. عشق يڪرنگي يعني هيڪڙائي ٿو.
۱۴۹. تون جان ته عقل ٻي جي نقل ڪري ٿو. عشق کي توحيد جو سرچشمه ڄاڻ.
۱۵۰. عقل جان ۽ تن جي سونهن ڏيکاري ٿو. عشق جان ۽ تن کي ڳاري ٿو.
۱۵۱. عقل جهان جو تماشو ڏيکاري ٿو. عشق الله جي بقا ڏانهن پهچائي ٿو.
۱۵۲. هي عشق نامه جم جي ڏينهن پورو ٿيو. هاڻي هي ختم ٿيو. هاڻي اوهان کي

تصنيفات قاضي علي اڪبر صاحب رازي

جناب قاضي علي اڪبر درازي سنڌ جو واحد اديب آهي جنهن صاحب ذيل اهم ڪتابون
شائع ڪرائي آهن ۽ تقريباً ۵۰۰۰ ابیات به جدا جدا زبان ۾ لکيو آهي يعني
اوهان هڪ بلند پايه شاعر به آهن۔

سنڌي ڪتاب	۱۶۔ مثنوي گدازنامہ	۲۱۔ غزل بحر طويل
۱۔ دولہ درازي	۱۷۔ مثنوي رهنامہ	۳۲۔ نکتہ تصوف
۲۔ داتا درازي	۱۸۔ مثنوي رازنامہ	۳۳۔ سرتاج الشعراء
۳۔ درد جو داستان	۱۹۔ مثنوي تارنامہ	۳۴۔ انتخاب اردو ڪلام
۴۔ عشق حبيب	۲۰۔ ديوان خدايي	<u>سرائيڪي</u>
۵۔ قوت العین رسول	۲۱۔ سفرنامہ ايران و عراق	۳۵۔ انتخاب سرائيڪي ڪلام
۶۔ بيت الرضوان	۲۲۔ انتخاب سنڌي ڪلام	<u>انگريزي ڪتاب</u>
۷۔ سخفي سرتاج	۲۳۔ قصو تقدير ۽ تدبير	۳۶۔ گريٽسٽ پوٽ
۸۔ شهنشاه عشق	۲۴۔ عشق عجب اسرار	۳۷۔ انٽرنيشنل پوٽ
۹۔ سرتاج الشعراء	۲۵۔ شاعر اعظم	<u>زير طبع</u>
۱۰۔ فاتح سنڌ	<u>اردو ڪتاب</u>	۳۸۔ دولہ درازي جي دربار
۱۱۔ ديوان غلام اڪبر	۲۶۔ شاعر هفت زبان	جادو
۱۲۔ ديوان کوچي	۲۷۔ مختصر سوانح حيات	۳۹۔ مڪمل سوانح حيات
۱۳۔ سوانح حياتا کوچي فقير	۲۸۔ عظيم شاعر دمفڪر	حضرت پير سرمست
۱۴۔ مثنوي عشق نامہ	۲۹۔ مثنوي وحدت نامہ	۴۰۔ سنڌي ترجمو ديوان اشڪار
۱۵۔ مثنوي درد نامہ	۳۰۔ مثنوي وصلت نامہ	۴۱۔ اردو ترجمہ ديوان اشڪار